

ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

О. В. ПОНОМАРЕНКО, здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (доктор філософії)

З. В. НЕПОЧАТЕНКО, здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (доктор філософії)

Уманський національний університет

У статті досліджено економічну доцільність вивчення іноземних мов у контексті глобалізації, міжнародної мобільності та міграційних процесів. Проаналізовано вплив мовної компетентності на конкурентоспроможність працівників, їхні доходи та перспективи працевлаштування. Узагальнено результати міжнародних та вітчизняних досліджень щодо зв'язку між володінням мовами та економічними вигодами, зокрема для іммігрантів. Окрему увагу приділено мовній політиці України в умовах євроінтеграції, а також ухваленню Закону України щодо застосування англійської мови. Порівняно підходи ЄС та України до мовної інтеграції мігрантів, з'ясовано значення мовної освіти як інструменту людського капіталу. На основі емпіричних даних зроблено висновок про стратегічну роль мовної підготовки для економічного розвитку держави.

Ключові слова: іноземні мови, мовна компетентність, людський капітал, економічна доцільність, Україна, ЄС, міграція, англійська мова, євроінтеграція, мовна політика, глобальний ринок праці.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті, в епоху глобалізації, цифрової трансформації та транснаціональної міграції, які визначають нові стандарти економічних відносин, володіння іноземними мовами перестало бути банальним засобом культурного обміну, а перетворилося на стратегічний ресурс. Здатність вільно спілкуватися іноземними мовами сприймається не як додаткова перевага, а як ключовий елемент людського капіталу, безпосередньо впливаючи на конкурентоспроможність людини на ринку праці, рівень її доходів, можливості здобуття освіти, участі у міжнародних проєктах та професійного розвитку. Роботодавці в усьому світі демонструють підвищений інтерес до кваліфікованих спеціалістів, які вміють ефективно комунікувати кількома мовами, що набуває особливої ваги в умовах економічної інтеграції, розширення міжнародної торгівлі, розвитку туристичної галузі, ІТ-сектору та сфери аутсорсингу. У той же час, автоматизовані перекладачі, навіть на основі штучного інтелекту, незважаючи на свої успіхи, не можуть повністю замінити людину в мовній гнучкості, особливо в контексті, що потребує міжкультурного порозуміння, ведення переговорів, прийняття управлінських рішень або креативного мислення. Таким чином, виникає наукова та практична дилема, пов'язана з тим,

наскільки економічно виправданим є вивчення іноземних мов для окремої людини, бізнесу та держави.

Аналіз останніх досліджень. Сучасні дослідження підтверджують, що володіння іноземними мовами є важливою складовою людського капіталу та чинником економічного зиску. Зокрема, G. Grenier і W. Zhang [1] визначають премію за знання мов у межах 10–20 %, а J. Liwiński [2] демонструє вищу оплату праці для двомовних фахівців, особливо за знання дефіцитних мов. Досвід країн ЄС свідчить про стабільний зв'язок між рівнем володіння мовою та рівнем доходів. У контексті міграції мовна компетентність розглядається як ключ до успішної інтеграції, що доводять експерименти M. Carlsson [3] і звіти міжнародних організацій [4–7]. В Україні ця проблема набуває особливої актуальності на тлі низького рівня знання англійської, що обмежує економічні можливості населення. Нове законодавство і державні ініціативи спрямовані на подолання цього бар'єра й інтеграцію України у глобальний простір.

Методика досліджень. У дослідженні використано аналітичний підхід, що поєднує аналіз наукової літератури, емпіричних даних та офіційної статистики, з метою оцінки економічної доцільності вивчення іноземних мов у глобалізованому світі. Проведено порівняльний аналіз зарубіжного та українського досвіду. До джерел емпіричної інформації залучено дані міжнародних організацій, соціологічних опитувань, законодавчих документів та публікацій у рецензованих виданнях.

Метою статті є обґрунтування економічної доцільності вивчення іноземних мов у глобалізованому світі та в контексті світових міграційних процесів.

Результати досліджень. У сучасному світі глобалізації та розширення міграції, мовна компетенція набуває статусу критичного елементу людського потенціалу. Сьогодні знання іноземної мови розглядається як стратегічна інвестиція, яка відкриває нові можливості на ринку праці, збільшує мобільність та полегшує продуктивну професійну співпрацю у мультикультурному просторі. Цей аспект стає надзвичайно важливим у світлі сучасних викликів, пов'язаних з міграцією, коли мільйони людей вимушені переїжджати, як у межах своєї країни, так і за її межами. Економічні дослідження незмінно підтверджують позитивну кореляцію між володінням іноземними мовами та рівнем доходу та працевлаштуванням. Класичні емпіричні дослідження зокрема демонструють, що іммігранти, які вивчають мову приймаючої країни, заробляють більше та мають кращі кар'єрні перспективи. За усередненими підрахунками, вільне знання мови країни може сприяти збільшенню доходу на 10–20 % у порівнянні з тими, хто не володіє цією компетенцією [1]. Водночас, значення мовного капіталу не обмежується лише міграційним контекстом, знання міжнародних мов, зокрема англійської, є цінним активом для кожного учасника глобального ринку праці.

Масштаби поширення другої мови серед населення свідчить про її функціональну роль у транснаціональних контактах. Рис. 1 демонструє кількість людей, які у 2023 р. володіли певною мовою як другою, демонструючи пріоритетність окремих мов у глобальному мовному середовищі. На рис. 1. чітко простежується домінування англійської серед інших мов, якою користуються близько 900 мільйонів осіб.

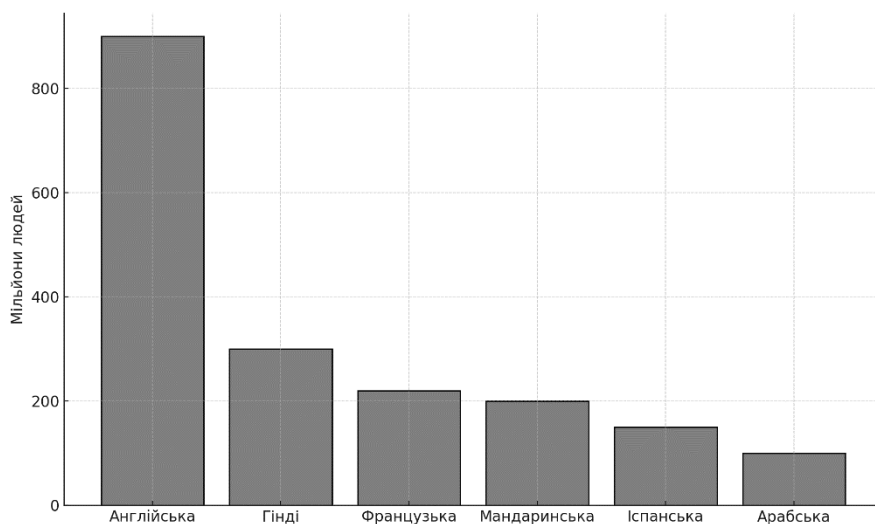

Рис. 1. Порівняльні дані поширення другої мови у світі станом на 2023 р.

Примітка. Побудовано авторами на основі [1]

Такий феномен пов'язаний із визнанням англійської мови як ключової для спілкування на міжнародному рівні, а також у діловому середовищі, науці та технічному прогресі. Значно менші цифри спостерігаємо щодо інших мов: гінді (біля 300 млн), французька (220 млн) та мандаринська (200 млн), менше носіїв має арабська (100 млн) та іспанська (120 млн). Ці відмінності свідчать не лише про географічну розповсюдженість різних мов, але й про те, які з них вважаються актуальними або необхідними для взаємодії між різними культурами. Мови з меншою кількістю тих, хто володіє ними як другою, здебільшого поширені у певних регіонах або ж мають обмежене використання у світовому масштабі.

У багатьох європейських державах володіння іноземними мовами перетворилося на критичну компетенцію після лібералізації ринків та інтенсифікації міжнародних відносин. Наприклад, у Центрально-Східній Європі потреба в знанні мов суттєво збільшилася з моменту інтеграції цих країн в ЄС [2]. Закордонні інвестиції та розширення торговельних зв'язків стимулювали потребу в англійськомовних та інших кваліфікованих працівниках. Як наслідок, багато роботодавців тепер чітко вказують вимоги до мовних навичок безпосередньо у своїх оголошеннях про роботу. Великий аналіз вакансій у Східній Європі засвідчив значний попит на знання іноземних мов, особливо з боку компаній з іноземним капіталом [3]. Це доводить, що кандидати, які володіють мовами, мають відчутну перевагу при працевлаштуванні.

Окрім безпосереднього впливу на шанси успішного працевлаштування, мовна грамотність корелює з явищем, відомим як "доповнення навичок" – тобто, покращенням ефективності інших компетентностей. Люди, що володіють двома мовами, нерідко виявляють вищі когнітивні можливості, креативність та здатність знаходити рішення, що високо цінується роботодавцями [4]. Отже, володіння другою мовою не тільки цінне саме по собі, але й опосередковано збільшує продуктивність працівника в різноманітних галузях та підтверджує твердження, що це інвестиція в майбутнє та збільшення загальної конкурентоздатності професіонала на ринку праці.

Мовна ситуація в Україні має унікальні історичні передумови. Протягом тривалого часу російська мова виконувала роль другої мови для більшості громадян. Однак з 2014 р., під впливом соціально-політичних змін, почалася поступова трансформація мовних пріоритетів, яка значно активізувалася після 2022 р., коли використання російської мови в публічному просторі зазнало суттєвого скорочення та витіснення на користь української та інших іноземних мов. Хоча в середині 2010-х років володіння російською мовою ще забезпечувало переваги в оплаті праці, тоді як знання англійської не демонструвало суттєвого впливу на дохід (за межами столиці). Це пояснювалося обмеженою інтеграцією України у світовий економічний простір і невеликою кількістю вакансій, де була потрібна англійська мова. Зараз, у контексті курсу на євроінтеграцію та розвитку нових галузей (ІТ, глобальний аутсорсинг), ситуація модернізується.

Актуальні проєкти українського уряду безпосередньо пов'язують знання англійської мови з економічними перспективами громадян. Закон України № 3760-IX «Про застосування англійської мови в Україні», ухвалений 4 червня 2024 р., спрямований на закріплення статусу англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування та розширення її використання в публічних сферах суспільного життя [5]. Ухвалення Закону офіційно надає англійській мові статус мови міжнародного спілкування та встановлює її обов'язкове використання у певних публічних сферах, а саме, державній службі, освіті, культурній діяльності, транспорті та медицині. Закон чітко визначає перелік посад, для яких володіння англійською мовою не нижче рівня B2 є необхідним, а також пропонує фінансове заохочення для осіб з підтвердженим рівнем знання мови. Даний Закон є яскравим та стратегічним кроком прогресивної мовної політики, орієнтований на інтеграцію України у світовий контекст через підвищення рівня володіння англійською мовою серед населення. Впровадження закону сприятиме розвитку людського потенціалу, покращенню якості надання державних послуг та підвищенню економічної привабливості держави. Проте, успіх у реалізації залежатиме від інституційної спроможності, наявності кваліфікованих кадрів та всебічної модернізації освітньої та управлінської систем, адже реалізація положень закону супроводжується викликами, серед яких — кадровий дефіцит, нерівність доступу до якісної мовної підготовки, ризик формалізації мовної сертифікації та потреба в значних фінансових ресурсах. Ефективне подолання цих викликів є критично важливим для досягнення довгострокових цілей мовної політики в Україні.

За результатами дослідження, як вітчизняний, так і закордонний досвід демонструють узгоджене твердження, що володіння поширеними іноземними мовами збільшує економічний зиск від здобутої освіти та вмінь, виступаючи ключовим елементом успішної професійної діяльності. Статистичні дані та результати проведених досліджень демонструють економічну вигоду від знання іноземних мов у різних країнах і контекстах. За підрахунками Європейського порталу вакансій, двомовні фахівці заробляють на 11–35 % більше, ніж ті, хто володіє лише однією мовою — конкретна надбавка варіюється залежно від конкретної мови та держави. Наприклад, у Франції додаткове знання іспанської

може коштувати дорожче, ніж у Латвії, у зв'язку з відмінностями в попиті та пропозиції на цю мову [2].

Дослідження, яке було проведено серед 35 тисяч робітників у Польщі, продемонструвало, що вільне володіння хоча б однією іноземною мовою збільшує розмір оплати праці в середньому на 11 %. Разом з тим, премія відчутно різниться залежно від мови: знання іспанської може збільшити заробіток до +32 %, французької – на +22 %, італійської – на +15 %, у той час як англійської ~+11% та німецької ~+12 % [2]. Така різниця пояснюється рідкістю володіння відповідними мовними навичками: іспанську або французьку мову знає дуже невелика кількість поляків, тому роботодавці готові платити більше за таких спеціалістів. Натомість знання російської мови, яку вивчали масово в часи СРСР, не давало жодного додаткового прибутку – на польському ринку праці пропозиція російськомовних перевищує попит. Цей випадок демонструє, що економічна вартість мови залежить від її дефіцитності та затребуваності для бізнесу.

У країні, де англійська мова доволі поширена, також спостерігається відчутна перевага. Згідно з результатами панельного дослідження Socio-Economic Panel, німецькомовні працівники, які володіють англійською, в середньому заробляють на 13 % більше, ніж ті, хто не володіє нею. Крім того, зростання рівня володіння мовою дає значний ефект: перехід від початкового до середнього рівня володіння англійською пов'язаний з ~+11 % до заробітку [6]. Це доводить, що інвестиції у вдосконалення мовних навичок окупаються на ринку праці, навіть у країнах, де англійську знають багато людей. Володіння іноземною мовою не просто підвищує рівень заробітної плати, а й збільшує шанси працевлаштуватись. Експеримент у Швеції, де рекрутерам надсилали резюме іммігрантів з різними мовними навичками, виявив вражаючу різницю, а саме, здобувач з високим рівнем володіння мовою отримували запрошення на співбесіду майже удвічі частіше, ніж аналогічний претендент з низьким рівнем (імовірність збільшувалася приблизно з 8 % до 15 %) [7]. Фактично, покращення мовної компетенції мало ефект, подібний до додаткових шести років професійного стажу, якщо брати до уваги зацікавленість роботодавця.

В контексті наведених прикладів, слід зауважити, що в Україні поки що фіксується брак мовних компетентностей серед широких верств населення. За даними опитування Центру Разумкова у 2023 р., лише 1,1 % українців впевнено володіють англійською мовою, водночас майже 44 % зовсім не володіють англійською [8]. Рис. 2 демонструє, що 43,8 % громадян взагалі не володіють англійською мовою; 26,9 % розуміють окремі слова та прості фрази, але не можуть читати, писати чи розмовляти англійською; 19,2 % можуть трохи читати, писати та говорити англійською, але на низькому рівні; 7,5 % вміють читати, писати та говорити англійською, але не вільно; 1,1 % вільно володіють англійською мовою. Це вказує на суттєвий нереалізований потенціал, а саме, українці, котрі вивчають англійську або інші мови, потрапляють до вузької групи спеціалістів з дефіцитною навичкою, що може надати їм перевагу в рівні заробітку. Фактично, український ІТ-сектор та міжнародні ініціативи вже демонструють вищі оплати праці для фахівців з хорошим знанням англійської, а

державні програми заохочують вивчення мов для розкриття цього економічного потенціалу [9].

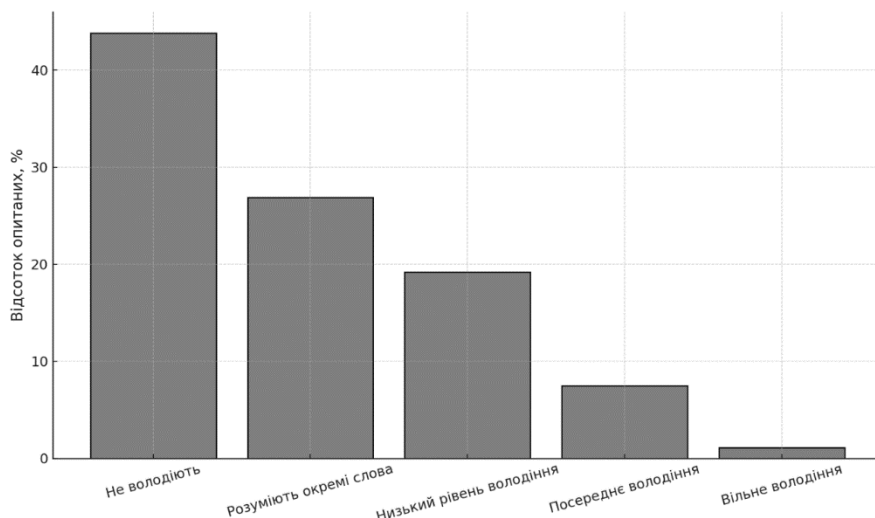

Рис. 2. Рівень мовної компетенції громадян України станом на 2023 р.

Примітка. Побудовано авторами на основі [11]

Результати проведеного дослідження демонструють, що переваги володіння іноземною мовою – це реальність у різних державах та приносить відчутну фінансову перевагу, здатний значно підвищити «цінність» співробітника на ринку праці, зокрема, коли ця навичка є малопоширеною або надзвичайно потрібною для роботодавця.

У Європейському Союзі багатомовність традиційно сприймається як економічна необхідність і культурна цінність одночасно. ЄС налічує 24 офіційні мови, тож внутрішня трудова мобільність та інтеграція іммігрантів суттєво залежать від рівня мовної підготовки. Освітні системи більшості європейських держав передбачають обов'язкове вивчення щонайменше однієї, а нерідко й двох іноземних мов. В середніх школах ЄС англійська є найпоширенішою першою іноземною (її вивчають до 90 % учнів у деяких країнах), другою за популярністю – німецька або французька, що залежить від конкретного регіону.

Відтак, більшість європейців володіють принаймні двома мовами: за даними Єврокомісії, 35 % громадян ЄС віком 25–64 років є білінгвальними, а значна частина молоді – тримовна (рис. 3). Рис. 3. демонструє істотний розрив у володінні мовами між молодими людьми та старшим поколінням в Європейському Союзі. Серед осіб вікової категорії 25–64 роки переважають ті, хто володіє лише однією мовою (65 %), тоді як двомовними є лише 35 %. У молодіжному секторі спостерігається кардинально інша картина: лише 30 % говорять однією мовою, 45 % володіють двома, а ще 25 % – трьома мовами. Це є прямим наслідком цілеспрямованої мовної політики ЄС, яка заохочує вивчення іноземних мов у школах та університетах, а також сприяє реалізації міжнародних освітніх ініціатив, зокрема, міжнародна програма академічної мобільності Erasmus+.

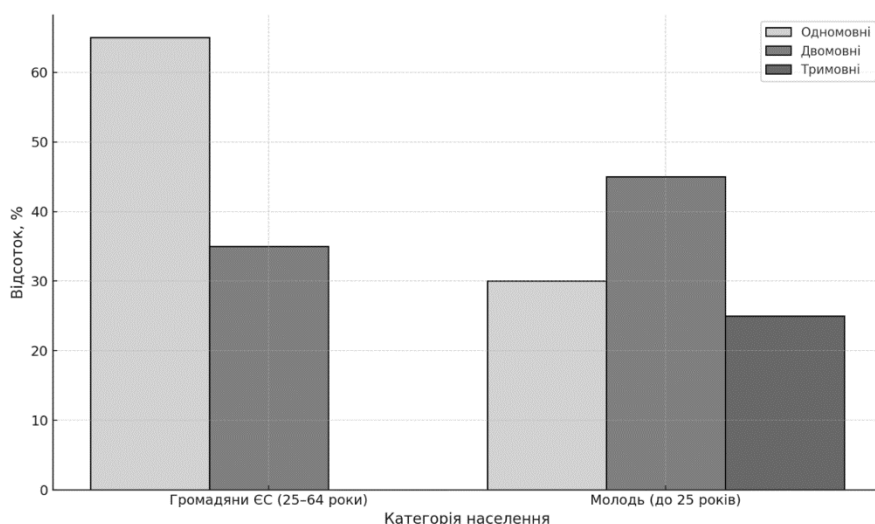

Рис. 3. Рівень мовної компетенції громадян ЄС станом на 2023 р.

Примітка. Побудовано авторами на основі [4]

Високий рівень багатомовності серед молоді збільшує їх професійну мобільність, здатність пристосовуватися до глобального ринку праці та готовність до спілкування між різними культурами. З іншого боку, такий рівень мовної грамотності збільшує гнучкість ринку праці.

В Україні еволюція мовної освіти має свої особливості. За радянських часів пріоритет надавався російській як «мові для всіх народів», а вивчення західних мов було обмеженим. З отриманням незалежності ситуація трансформувалася, а англійська мова увійшла до обов'язкової шкільної програми, виникли мовні школи з поглибленим вивченням, зріс інтерес до німецької, французької та інших мов. Проте, як засвідчують соціологічні дослідження, реальний рівень володіння іноземними мовами серед населення залишається недостатнім. Це пояснюється, зокрема, дефіцитом мовної практики та тим, що до недавнього часу економічна вигода від знання мов не була настільки очевидною для багатьох фахівців. Сучасні виклики, зокрема, повномасштабна війна і, як наслідок, міграція населення, змінила пріоритети. Для мільйонів українців мовна адаптація стала ключем до виживання та працевлаштування. В середині країни, в свою чергу, зросла вага державної мови, як чинника об'єднання і безпеки, а назовні – англійської, що стала «вікном можливостей». Держава відповіла стратегічними рішеннями: було проголошено курс на популяризацію англійської мови, її впровадження у сферу держслужби, освіти дорослих та інших сферах. Вищі навчальні заклади активно впроваджують англійські компоненти в освітній процес, розширюючи частку дисциплін, що викладаються англійською мовою, або запроваджуючи повноцінні англійські освітні програми. Такий підхід спрямований на підвищення якості підготовки фахівців і забезпечення їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці, зокрема, через розвиток професійної мовної компетентності та готовності до міжкультурної взаємодії.

Міграційні процеси та зіставлення підходів України та Європейського Союзу, висвітлюють різницю у підтримці мовної інтеграції переселенців. У

країнах ЄС діють добре налагоджені системи безкоштовного навчання мови для нових іммігрантів, наприклад, інтеграційні курси німецької в Німеччині, що охоплюють понад 600 годин, скандинавські держави пропонують державні курси своїх мов. Це значною мірою пояснює, чому навіть українські біженці в ЄС демонструють порівняно високі показники працевлаштування – близько 50 % та вище в деяких країнах працевлаштовуються протягом першого року [10]. В інших державах Євросоюзу українцям необхідно швидко вивчати нові мови (польську, німецьку, італійську та інші), і в цьому їм допомагають урядові ініціативи. Україна, приймаючи внутрішніх переселенців, має плюс у вигляді єдиної державної мови, так як всі громадяни розуміють українську, отже мовний бар'єр у внутрішній міграції менший. Але і тут є свої особливості, а саме, переселенці зі Сходу, які раніше здебільшого використовували російську, повинні інтегруватися в україномовне суспільство західних регіонів. Держава та громади реагують на це безкоштовними курсами української, розмовними клубами та іншими заходами, щоб полегшити соціальну адаптацію та доступ до працевлаштування для внутрішньо переміщених осіб.

Мовний бар'єр є одним з найбільших ускладнень для інтеграції мігрантів у нові умови. Офіційна мова країни проживання виступає як «соціальний квиток», так як без знання мови, доступ мігранта до гідної роботи, освіти та повноцінної участі в житті громади значно обмежений, що підтверджують наукові та соціологічні дослідження. Згідно з мета-аналізом, іммігранти, що вільно володіють мовою країни, заробляють на 10–20 % більше та мають кращі перспективи для кар'єрного зростання порівняно з тими, хто не володіє місцевою мовою [2]. Натомість ті, хто уникає мовної інтеграції, часто змушені працювати в етнічних «нішевах» секторах з нижчою оплатою праці, що, відповідно, обмежує соціально-економічний розвиток мігрантів. З позиції роботодавців, вага мовної компетенції є надзвичайно великою.

Дослідження серед рекрутерів у Швеції показало, що для 87 % роботодавців недостатнє володіння мовою є ключовою перешкодою під час рекрутингу іммігрантів [7]. Інші аспекти, а саме, культурні розбіжності, брак розуміння місцевого контексту, є другорядними. Більше 80 % роботодавців чітко наголошують, що відмінне володіння мовою є ключовою умовою, що стосується не лише кваліфікованих посад, адже навіть на некваліфікованих роботах (працівники складу, прибиральники, офіціанти) потрібні базові мовні здібності для виконання поставлених завдань та дотримання правил безпеки. Відтак, незнання мови країни, де вони перебувають, є значним бар'єром для входження мігрантів у ринок праці. Самі мігранти це усвідомлюють, згідно з соціологічними опитуваннями українських біженців у різних країнах, визначається мовний бар'єр як один з найважливіших викликів інтеграції наприклад, 53 % – у дослідженні Міжнародної організації з міграції в Угорщині, 17 % – у Чехії [10].

Сучасна міграційна криза в Європі, спричинена війною в Україні, стала великим випробовуванням гнучкості інтеграційних систем. Держави, котрі прийняли сотні тисяч українців, запустили прискорені програми мовної підтримки. Наприклад, у Польщі, Словаччині, Чехії та інших країнах за сприяння

ЮНІСЕФ та місцевих освітніх органів організовано мовні курси для дітей та дорослих біженців, запроваджено двомовні класи в школах [12].

Попри це, залишається актуальною проблема обмеженої пропускну здатності таких програм – попит значно перевищує можливості, відчувається брак викладачів, перекладачів. Єврофонд у звіті 2024 р. наголошує на необхідності більш системного підходу: «вирішення проблеми нестачі місць на курсах та інших перешкод (наприклад, тривалого визнання дипломів) є критично важливим для успішної інтеграції українських біженців» [10]. З іншого боку, висока мотивація самих мігрантів дає позитивні результати. Як згадувалось раніше, рівень працевлаштування українців за кордоном доволі високий порівняно з іншими групами біженців, що пояснюється мовною близькістю або активним вивченням мови. Це підтверджує економічну доцільність інвестування в мовну адаптацію: вони швидко себе виправдовують у вигляді податків від працевлаштованих мігрантів та зменшення соціального напруження.

Внутрішня міграція теж має мовний вимір. В середині однієї держави, де переважна більшість населення спілкується однією мовою, труднощів менше, але й тут мовна компетентність сприяє кращій інтеграції переселенців. В Україні переміщені особи, які в побуті переважно розмовляли російською, пристосовуються до життя в західних регіонах, де повсюдно використовується українська. Знання або покращення української для них означає полегшення доступу до державних послуг, освіти для дітей, а також до робочих місць у державному секторі, де знання державної мови є обов'язковим. Отже, мовна політика інтеграції актуальна не лише в міжнародному, але й у внутрішньому контексті – вона служить запобіганню дискримінації та сприяє соціалізації переміщених громадян у нових громадах.

Роль мовної компетентності в процесі інтеграції мігрантів нині закріплена на рівні державних стратегій. Успішна мовна інтеграція приносить подвійну користь: мігранти отримують змогу реалізувати свій професійний потенціал і мати гідні доходи, а приймаючі сторони – притік робочої сили, яка швидше адаптується та менше залежить від соціальної підтримки. Цілком логічним кроком є інвестиції в мовні тренінги. Нові емпіричні дослідження вказують на ефективність таких заходів, зокрема, програми мовного навчання для біженців демонструють сталий позитивний вплив на їх зайнятість і доходи (підвищення мовної компетенції на 1 рівень за CEFR збільшує шанси на працевлаштування і може додати кілька відсотків до заробітку) [7]. Важливим аспектом є забезпечення доступності цих програм і мотивацію мігрантів до їх успішної реалізації. В ЄС дедалі більше пов'язують успішну інтеграцію з дотриманням мовних вимог, зокрема, в деяких країнах іммігранти одержують довгостроковий дозвіл на проживання за умови опанування мови на певному рівні. На тлі сучасних міграційних потоків мовна компетенція виступає ключовим чинником інтеграції та економічної самореалізації. Де існує мовний бар'єр, виникає ризик формування ізольованих спільнот і тіньового сегмента ринку праці. Натомість подолання мовного бар'єру відкриває шлях до повноцінної участі мігрантів в економіці приймаючої країни, від чого виграють усі.

Висновки. Результати досліджень та аналіз фактичних даних демонструє, що знання іноземних мов є вагомим економічним інвестиційним, яке має значення як для окремої людини, так і для всього суспільства. Володіння мовами розширює професійні горизонти працівників, збільшує їхню мобільність, сприяє зростанню заробітку та посилює людський капітал завдяки комбінації професійних знань з комунікативною гнучкістю. Для України, яка активно інтегрується в Європу та долає наслідки кризових явищ, знання англійської та інших мов стає ключовою передумовою успішної інтеграції у світову економіку. З огляду на значний обсяг зовнішньої та внутрішньої міграції, забезпечення доступу до мовної освіти набуває критичної важливості для соціально-економічної адаптації та самореалізації переселенців. Отже, формування мовної політики та системна підтримка мовної підготовки повинна розглядатися як стратегічна задача держави, що має довгостроковий позитивний вплив на стабільність, економічний розвиток та конкурентоспроможність країни.

Література:

1. Grenier G., Zhang W. The value of language skills. *IZA World of Labor*. 2021. № 205. DOI: 10.15185/izawol.205.v2.
2. Liwiński J. The wage premium from foreign language skills. *Empirica*. 2019. Vol. 46. P. 691–711. <https://doi.org/10.1007/s10663-019-09459-0>.
3. Carlsson M. Language proficiency and hiring of immigrants: Evidence from a new field experimental approach. *IZA Institute of Labour Economics*, 2023. <https://docs.iza.org/dp15950.pdf>.
4. Міністерство цифрової трансформації України. Future Perfect: в Україні стартує національний проєкт з популяризації англійської мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/news/future-perfect-v-ukraini-startue-natsionalniy-proekt-z-populyarizatsii-angliyskoi-movi> (дата звернення: 04.04.2025).
5. Eurofound. Social impact of migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2024/social-impact-migration-addressing-challenges-receiving-and-integrating-ukrainian> (дата звернення: 04.04.2025).
6. IoM UN Migration. Needs, intentions and integration challenges for Ukrainian refugees in Hungary [Електронний ресурс]. URL: <https://hungary.iom.int/news/needs-intentions-and-integration-challenges-ukrainian-refugees-hungary> (дата звернення: 04.04.2025).
7. Central European Labour Studies Institute. Дані емпіричних досліджень [Електронний ресурс]. URL: <https://celsi.sk/> (дата звернення: 04.04.2025).
8. Укрінформ. Тільки 1,1% українців вільно володіють англійською, а 43,8% не знають іноземних мов зовсім [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.net/rubric-society/3740676-only-11-of-ukrainians-are-fluent-in-english.html> (дата звернення: 04.04.2025).
9. EURES (EUROpean Employment Services). Five reasons why learning a language can boost your employability [Електронний ресурс]. URL:

https://eures.europa.eu/five-reasons-why-learning-language-can-boost-your-employability-2021-06-22_en (дата звернення: 04.04.2025).

10. Верховна Рада України. Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3760-20> (дата звернення: 04.04.2025).

11. Gazzola M. The value of foreign language skills in the German labor market [Електронний ресурс]. 2023. URL: <https://ssrn.com/abstract=4911536> або <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4911536> (дата звернення: 04.04.2025).

12. UNICEF. Language promotion and development for Ukrainian refugee children [Електронний ресурс]. URL: <https://www.unicef.org/eca/reports/language-promotion-and-development-ukrainian-refugee-children> (дата звернення: 04.04.2025).

References:

1. Grenier, G., Zhang, W. (2021). The value of language skills. *IZA World of Labor*, no. 205. <https://doi.org/10.15185/izawol.205.v2>

2. Liwiński, J. (2019). The wage premium from foreign language skills. *Empirica*, no. 46, pp. 691–711. <https://doi.org/10.1007/s10663-019-09459-0>

3. Carlsson, M. (2023). Language proficiency and hiring of immigrants: Evidence from a new field experimental approach. *IZA Institute of Labour Economics*. Retrieved from <https://docs.iza.org/dp15950.pdf>

4. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (n.d.). *Future Perfect: A national project to promote English language starts in Ukraine* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://thedigital.gov.ua/news/future-perfect-v-ukraini-startue-natsionalniy-proekt-z-populyarizatsii-angliyskoi-movi> [in Ukrainian].

5. Eurofound. (n.d.). *Social impact of migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2024/social-impact-migration-addressing-challenges-receiving-and-integrating-ukrainian>

6. IOM UN Migration. (n.d.). *Needs, intentions and integration challenges for Ukrainian refugees in Hungary* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://hungary.iom.int/news/needs-intentions-and-integration-challenges-ukrainian-refugees-hungary>

7. Central European Labour Studies Institute. (n.d.). *Empirical research data* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://celsi.sk/>

8. Ukrinform. (n.d.). Only 1.1% of Ukrainians are fluent in English, while 43.8% do not know foreign languages at all [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://www.ukrinform.net/rubric-society/3740676-only-11-of-ukrainians-are-fluent-in-english.html> [in Ukrainian].

9. EURES (EUROpean Employment Services). (n.d.). *Five reasons why learning a language can boost your employability* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from https://eures.europa.eu/five-reasons-why-learning-language-can-boost-your-employability-2021-06-22_en

10. Verkhovna Rada of Ukraine. (n.d.). *Law of Ukraine “On the use of English language in Ukraine”* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3760-20> [in Ukrainian].

11. Gazzola, M. (2023). The value of foreign language skills in the German labor market [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://ssrn.com/abstract=4911536> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4911536>
12. UNICEF. (n.d.). *Language promotion and development for Ukrainian refugee children* [Electronic resource]. Retrieved April 4, 2025, from <https://www.unicef.org/eca/reports/language-promotion-and-development-ukrainian-refugee-children>

Annotation

Ponomarenko O. V., Nepochatenko Z. V.

The Economic Value of Foreign Language Skills in the context of Globalization and Migration

The article study the economic rationale for learning foreign languages in the context of globalization, international labor mobility, and migration dynamics. It substantiates the role of language competence as a key component of human capital that enhances an individual's competitiveness in the labor market, increases employability, income level, and access to quality education and transnational professional opportunities. Based on the analysis of current empirical studies and international experience, the article demonstrates a stable correlation between proficiency in foreign languages and wage premiums, particularly among migrants and professionals engaged in internationalized sectors such as IT, tourism, and trade.

Special attention is given to the Ukrainian context, where recent political and social transformations have redefined language priorities and strengthened the role of English as a strategic asset for integration into the global economy. The paper analyzes Ukraine's new language policy, particularly the adoption of the Law of Ukraine No. 3760-IX on use of English language, and compares it with the best practices of the EU, where multilingualism is both a cultural value and an economic necessity. The study also addresses the significance of language education for internally displaced persons and refugees, highlighting the importance of accessible language training programs for successful social and labor integration. Drawing on statistical data, international reports, and policy analysis, the article concludes that investing in language competence is a long-term strategy that strengthens human capital and enhances a country's socio-economic resilience in conditions of dynamic global change.

Key words: foreign languages, language competence, human capital, economic feasibility, Ukraine, EU, migration, English, European integration, language policy, global labor market.